

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

572

שיחת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • ואתחנן תשפ"ב

שבת נחמו – החטא והנחמה בכפליים

שבת נחמו. אנו קוראים בהפטרות השבוע דברי נחמה לכלל ישראל, **נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם**, וכידוע 'אלוקים' זה מידת הדין, כלומר שמידת הדין גם כן מחייבת את הנחמה, ואין זה רק מצד מידת הרחמים, אלא יאמר 'אלוקיכם', נחמה מצד מידת הדין!

ומדוע זה כך? יש מאמר חז"ל (איכה רבה סוף פ"א) חטאו בכפליים שנאמר חטא חטאה ירושלים, ולקו בכפלים שנאמר כי לקחה מיד השם כפליים בכל חטאותיה, ומתנחמים בכפליים שנאמר נחמו נחמו עמי, ע"כ. והנה 'חטא' זהו שוגג, ויש להבין מהו ענין חטאה 'בכפליים' הנזכר כאן.

ויתכן הביאור בזה שעברו ושנו בחטא, כמו שאמרו חז"ל (קידושין מ, א) כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה 'הותרה לו', ומפורש בגמרא שם דהיינו שהעבירה נעשית לו כהיתר, וכשחטא פעם ראשונה בשעת מעשה יתכן שהיה שוגג, אבל אחרי החטא הוא כבר יודע ומבין שחטא, ואחר כך כשחוטא עוד פעם זה כבר נעשה לו כהיתר ואינו מרגיש כלל את החטא.

וזה הפירוש 'חטאה בכפליים', שעברו ושנו בחטא, שזה חטא יותר חמור, שנעשה כהיתר, ולכן לקו על זה בכפליים, כמו שמוזכר בהפטרות השבוע **כי לקחה מיד השם כפליים בכל חטאותיה**, שגם העונש היה בכפליים, וקיבלו עונש כפול על החטא, למרות שהוא רק 'חטא' שוגג, אבל כיון שזה חטא 'בכפליים', שנעשה אצלם כהיתר, שהוא חטא חמור מאד, גם העונש על זה הוא בכפליים, עונש יותר חמור, רח"ל.

ואחר כך מתנחמים בכפליים, הנחמה היא גם כן בכפליים, והיינו הישועה כשיגיע המשיח, גם כן תהיה בכפליים, והטעם לזה כמו שכתוב בתחילת הפסוק **כי מלאה צבאה כי נרצה עוונה**, 'מלאה צבאה' זהו העונש שקיבלו, ועל ידי זה 'נרצה עוונה', אפילו 'היעוונות', שהם במזיד, גם כן נהיו רצויים, והיינו שכלל ישראל כבר נעשו רצויים להקב"ה, וכענין שכתוב (ויקרא א, ד) ונרצה לו לכפר עליו, לא רק שאין להם חטא, אלא הם רצויים! שהקב"ה רוצה אותם, והוא שבע רצון מהם, זהו נרצה עוונה.

הנחמה מצד הדין – כי העונש הביא לתשובה

ומדוע? כי לקחה מיד השם כפליים בכל חטאותיה, והיינו כי על ידי העונש, שלקו בכפליים, בעונשים גדולים כאלה, זה מעורר ומביא לידי תשובה, ויש כמה מדרגות בתשובה: יש תשובה מיראה ויש תשובה מאהבה, וכאן כתוב 'נרצה עוונה', דהיינו שיגיעו למדרגת תשובה מאהבה, שנעשו בזה רצויים להקב"ה, והיינו על ידי הייסורים, שנעשו ולקו בכפליים, זה גורם לתשובה מאהבה, ואם יש תשובה מאהבה – ממילא כבר מידת הדין גם כן מחייבת את הנחמה, וזהו 'יאמר אלוקיכם'!

ובתשובה מאהבה אמרו חז"ל (יומא פו, ב) שזדונות נעשות לו כזכויות, וצריך להבין הטעם בזה, מדוע העבירות נהפכות לזכויות?

ושמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל וכן ביאר בספרו מכתב מאלהו (ח"ב עמוד 80) כי "השב מאהבה שתשובתו הגדולה באה מתוך הכרת חסדי השי"ת, עבירותיו נעשין זכויות, כי כיון שנתעלה לאהבה גדולה זו בגרם החטא, דן הקב"ה עליהם ברוב חסדיו בבחינת זכויות".

והיינו כי אהבת השם היא מדרגה גדולה מאד, ואדם ששב בתשובה מאהבה, הרי הסיבה שהגיע למדרגה זו של אהבה היא על ידי הזדונות, שעבר עבירות במזיד, ומתוך כך נתן אל לבו להתבונן בחומר הדבר, והצטער מאד ושב בתשובה על זה, והוסיף אהבת השם בלבו, ואלמלא הזדונות לא היה מגיע למדרגת אהבה כזו, וכיון שבסופו של דבר הזדונות גרמו והביאו לזה, הרי הם נהפכים אצלו לזכויות, ואם יש תשובה מאהבה וזדונות כזכויות, ממילא גם מידת הדין מחייבת את הנחמה.

הפטרות שבע דנחמתא הכנה לראש השנה

והנה הפטרות נחמו שאנו קוראים בשבת זו, היא ההפטרות הראשונה משבעת הפטרות של נחמה, 'שבע דנחמתא' שקוראים עד סמוך לראש

השנה (כמו שמובא בשו"ע או"ח סימן תכ"ח ומקורו בפסיקתא), ולפני זה קראו 'תלת דפורענותא' בבין המצרים עד תשעה באב.

והקריאה של ההפטרות באה לעורר את הציבור, כי כשקוראים את ההפטרות מתחילים לחשוב על תוכן הדברים, שכתוב שם הרבה דברי חיזוק והתעוררות, ותיקנו לקרוא הפטרות אלו לפני ראש השנה, כדי לעורר את הציבור לחזור בתשובה לפני יום הדין, כי ההתבוננות בתוכן הדברים תביא לידי תשובה וחיזוק האמונה.

ביאור הפסוק ונגלה כבוד השם וגו'

וכל תוכן ההפטרות האלו מלא דברי חיזוק ואמונה, וכמו שמתחיל הנביא "קול קורא במדבר פנו דרך השם ישרו בערבה מסילה לאלוקינו", ואחר כך ממשיך **ונגלה כבוד השם וראו כל בשר יחדו כי פי השם דיבר**, וביאור בזה המפרשים (נפה"ח ש"ג יא) כי הנה ידוע שרצון השם הוא המהווה את הבריאה בכל רגע, ובלי רצון השם היה הכל חוזר לתוהו.

וזהו שאנו אומרים בברכת יוצר "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית", דהיינו שרצון השם הוא המחדש ומהווה את הבריאה בכל רגע ורגע, בכל יום תמיד! וכל מה שאנו רואים לנגד עינינו בבריאה, אינו מציאות קיימת אלא דמיון, והאמת היא שרק רצון השם הוא המחדש ומהווה את זה, וכבר האריך בזה הנפש החיים בשער א'.

ואמנם כיום אין אנו רואים זאת בחוש, ורק על פי האמונה מבינים ויודעים שזה כך, אבל החוש הגשמי אינו רואה זאת, ועל זה אמר כי לעתיד לבוא, יגיע זמן שיהיה גילוי כבוד השם, ונגלה כבוד השם, והאמונה תהיה כל כך ברורה, שירגישו ויראו גם בעיני בשר, וראו כל בשר יחדו, כי פי השם דיבר, וגם החוש הגשמי יכיר ויראה זאת, שכל מה שאנו רואים בבריאה, אינו מציאות קיימת, אלא דבר השם! וכגון מה שרואים את השמש, זה לא מציאות שיש שמש, אלא דבר השם מהווה את זה, ורק נדמה לחושים כאילו שיש מציאות, אבל זו לא מציאות אלא דבר השם, וכן הירח וכל הבריאה, אין זה מציאות, אלא דבר השם מהווה את זה בכל רגע.

וזהו ענין 'השם אחד' שאין עוד מלבדו, שרצון השם הוא המהווה ומחדש את כל הבריאה, וכמו שכתב הרמב"ם בתחילת הלכות יסודי התורה שאם לא היה מציאות השם לא היה שום מציאות בבריאה, כי רק דבר השם ורצונו הוא המהווה את כל הבריאה, ולעתיד לבוא יכירו ויראו זאת גם בחושים הגשמיים, שכל מציאות שרואים בבריאה זה דבר השם. וזהו האמונה שתהיה, כזו בהירות האמונה.

וכאמור לפני ראש השנה תיקנו לקרוא הפטרות אלו של שבע דנחמתא, שהם כולם הפטרות על חיזוק האמונה, לפני יום הדין.

ולא רק ההפטרות, גם קריאת התורה של שבועות אלו יש בה הרבה דברי אמונה, וכגון פרשת כי תבוא עם כל התוכחה, שהתוכחה היא חיזוק האמונה, וכן פרשת האזינו עם שירת האזינו, הכל דברי אמונה.

בהירות האמונה כמו שרואים בחוש

והנביא ממשיך (בהפטרות נחמו) **על הר גבוה עלי לך מבשרת ציון וגו' אמרי לערי יהודה הנה אלוקיכם**, ואמר בלשון 'הנה', דהיינו שתהיה כזו בהירות האמונה, כמו שרואים בחוש, הנה! וכעין שאמרו בסוף תענית וכל אחד ואחד מראה באצבעו הנה אלוקינו זה וכו', כזו אמונה חושית, הנה אלוקיכם, כמו שאמר קודם 'וראו' כל בשר, שזה יהיה ברור כמו שרואים, ולא רק בידיעה, אלא בראייה, שהיא יותר מידיעה.

וכך גם היה במתן תורה, כמו שכתוב בפרשת השבוע (ד, לה) "אתה הראת לדעת כי השם הוא האלוקים אין עוד מלבדו", והוא מדברי משה רבינו לכלל ישראל, ופירש רש"י מהו 'הראת' לדעת? כשנתן הקב"ה את התורה פתח להם שבעה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי, לכך נאמר אתה הראת לדעת, ע"כ.

והיינו שבשעת מתן תורה זכו כלל ישראל למדרגה כזו, שהקב"ה פתח להם שבעה רקיעים, עם הבנה בכל הבריאה, של 'שבעה רקיעים', וכשם

החיים המאושרים עם עול תורה ומצוות

ולעומת זה מי שמקבל עול תורה, מעבירין ממנו עול מלכות ודרך ארץ, וזה דבר ידוע ובדוק ומנוסה, כפי שנוכחתי בעצמי לראות מהרבה אנשים שבאים להתייעץ, שמי שיש לו איזה קשיים, כגון פרנסה, אם הוא מקבל עול תורה יש פרנסה! כל המקבל עול תורה, כל אחד לפי מה שהוא יכול, לפי כוחו, בזכות קבלת עול תורה אין קשיים אחרים, ומן השמים מעבירים ממנו את העול של כל הקשיים האחרים, על ידי קבלת עול תורה, או מצוות, אם ממשיכים את המצוה, ותורה זה יותר ממצוות, על כל פנים בפריקת עול נהיה יותר גרוע, וקבלת עול זה חיים מאושרים.

וכבר אמרו (אבות ו, ד) כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וכו'.

ונזכרו כאן ארבעה מיני קשיים, הא'. פת במלח, שהאוכל לא כל כך טעים, אבל סוף סוף הוא אוכל כדי צרכו ושבע מזה, והב'. מים במשורה, אבל הוא שותה כדי צרכו וכבר אינו צמא, והג'. על הארץ תישן, הוא אמנם לא ישן כל כך בנות, אבל הוא ישן כמה שצריך וכבר אינו עייף, והד'. חיי צער תחיה, עוד חיי צער נוסף על כל הקשיים האמורים, ועם כל זה, אם בתורה אתה עמל, שזהו 'עול תורה', אזי אשריך בעולם הזה! והוא מאושר, עם החיים הכי טובים ומאושרים בעולם הזה.

והמשנה מבטיחה את זה, שכך היא דרכה של תורה – אשריך! ונדמה כאילו שעמל התורה הוא עוד קושי, אבל לא כן הדבר, אלא זה נותן את האושר בחיים, ומה הפירוש 'עמל'! עמל הוא לשון התעמלות, וכמו בהתעמלות הגוף שהיא לפי הכוח, ולא יותר מן הכוח, כך בעמלה של תורה, ובזה אשריך בעולם הזה, כך המציאות, וזה דבר שרואים ממש במציאות, שרק בדרכה של תורה אשריך בעולם הזה.

זוהי האפשרות שיש לנו לחיות חיים עם אשריך בעולם הזה, על ידי קבלת עול תורה, ובבין הזמנים אמנם צריכים גם לנוח, אבל עם עול, בלי פריקת עול, לא לשכוח מעול תורה ומצוות, וגם המנוחה שצריכים לנוח הרי זה מצוה, והמנוחה לפי הצורך שחייבים לנוח היא גם כן מצוה וזכות, וזה גם נכלל בקבלת עול תורה, שבזה אשריך בעולם הזה.

יהי רצון שמן השמים ירחמו שנוכח לאשריך בעולם הזה, עם כל כלל ישראל שיש הרבה מסכנים שאין להם את האשריך בעולם הזה, יזכו כולם לחיים המאושרים של עול תורה ומצוות.

שקרע את העליונים קרע את התחתונים, וראו שהוא יחידי – שכל מה שיש בעולם, הכוכבים, השמש והירח והאדמה, הכל זה דבר השם, השם הוא האלוקים, אין עוד מלבדו! והגיעו אז לבהירות האמונה הזו, שכל מה שרואים בעולם אינו מציאות קיימת כלל, אלא דבר השם הוא המהווה את זה, וכל מה שרואים בעיני בשר זה דמיון, ורק דבר השם מהווה את זה בכל רגע כאילו שיש מציאות.

ואז זכו לזה על ידי שפתח להם הקב"ה שבעה רקיעים, וראו את כל מה שלמעלה ומה שלמטה, שבאמת אין כאן מציאות כלל, וכך נזכה לעתיד לבוא בגאולה השלמה, כשיקויים הכתוב ונגלה כבוד השם וראו כל בשר יחדו כי פי השם דיבר, במהרה בימינו.

סכנת פריקת עול בבין הזמנים

ונדבר מה שנוגע עתה למעשה, בימי בין הזמנים, זהו זמן שחסר זכות התורה, מפני שאין סדרים קבועים בישיבות כמו באמצע הזמן, ואמנם יש ישיבות בין הזמנים, אבל אין כל כך הרבה תורה כמו שיש כל השנה, וחסרה זכות התורה, וחסר ושלוש עלול להיות פריקת עול תורה.

וצריכים לדעת כי אמנם כן יש צורך במנוחה, אבל מנוחה בלי פריקת עול, ויעול! פירושו **לדעת שיש תורה ויש תרי"ג מצוות, והוא אדם משועבד, שמשועבד לתרי"ג מצוות, ואין רגע שפטור משעבוד זה.**

וכבר דיברנו כי בימי בין הזמנים בעבר היו אסונות רחמנא ליצלן, מפני שחסר זכות התורה בימים אלו, ואמנם נראה כאילו שזה בדרך הטבע, אבל האמת היא שזה מפני שחסרה זכות התורה.

ולכן כל אלו המתחזקים שעוסקים בתורה בבין הזמנים, הם מזכים את כל הציבור, ובזכותם יש סיעתא דשמיא והגנה על כל הציבור.

וכאמור כמובן יש צורך גם במנוחה, אבל בלי פריקת עול חלילה, ואמרו חז"ל בפרקי אבות (ג, ה) כל הפורק ממנו עול תורה נותנין עליו עול מלכות ועול דרך ארץ, ו'פרק' פירושו שהיה לו עול ופרק אותו, ואם יש פריקת עול, נותנים מן השמים עול אחר יותר גרוע.

וזה דבר ידוע בכל ענייני התורה והמצוות, שאם אדם עוסק במצוה, והמצוה היא עם מאמץ שצריך להתאמץ בזה, והוא רוצה להשתחרר להפסיק לעשות את המצוה, בכל מיני מצוות, עסק התורה וגם מעשים טובים, כל אחד במה שהוא עוסק, אם הוא מפסיק נהיה יותר גרוע! כי זה פריקת עול, שמוריד ופורק מעצמו את העול, ואמנם נכון שהוא מאומץ, וצריך מנוחה לפי הצורך, אבל לא פריקת עול! ואם יש פריקת עול, בא במקום זה עול מלכות ודרך ארץ, עול אחר יותר גרוע.

חמישה עשר באב – יום טוב של שמחת התורה!

אמרו חז"ל בסוף מסכת תענית שחמישה עשר באב הוא יום טוב, ויש שם כמה טעמים מדוע זה יום טוב, ומה היא השמחה ששמחים בו.

ורבה ורב יוסף אמרו הטעם מפני שפסקו בו מלכרות עצים למערכה, והיינו כי היו צריכים הרבה עצים למערכה בבית המקדש, כמו שכתוב (ויקרא ו, ו) אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה, וצריכים לזה עצים יבשים, ועד חמישה עשר באב היו העצים יבשים וראויים למערכה, אבל מחמישה עשר באב ואילך תשש כוחה של חמה, כי הימים נעשים קצרים, וחום השמש יורד, וכבר לא היה אפשר להשתמש עם העצים, מפני שהיה להם רטיבות ולא היו ראויים למערכה, והפסיקו לכרות את העצים, "ואותו יום שפסקו היו שמחים לפי שבאותו יום היו משלימין מצוה גדולה כזאת" (רשב"ם ב"ב קכא), ולכן חמישה עשר באב הוא יום טוב, כי יש בו שמחה על גמר המצוה.

אך שמעתי כמה פעמים ממרן הרב מפוניבז' זצ"ל שהביא מרבינו גרשום (בב"ב שם) שפירש בזה באופן אחר: "ולפי שעה שהיו עוסקים לכרות עצי המערכה היו מתבטלין בתלמוד תורה, אבל אותו יום פסקו ועשאוהו יום טוב שמיכן ואילך היו עוסקין בתורה", והיינו כי מכיוון שפסקו מלכרות עצים, היו יכולים יותר ללמוד ולעסוק בתורה, ועל זה עשו יום טוב, כי אם אפשר יותר ללמוד, אפילו עוד כמה דקות, זה יום טוב!

זוהי המעלה של תורה, שאם לומדים עוד כמה דקות יותר, זו שמחה גדולה מאד. לכן אלו שלומדים ועוסקים בתורה בבין הזמנים זו שמחה גדולה. ועלינו לקחת מזה חיזוק למעשה, לנצל כל רגע שאפשר ללמוד בבין הזמנים, כי חבל על כל רגע, וכל רגע של תורה זה שחר עצום.

(משיחות רבינו שליט"א)

מוקדש לזכות והצלחה ובברכת מזל טוב
לנחמה בת מירה תחי' ומשפחתה
לכל טוב ברוחניות ובגשמיות
ולדורות ישרים מבורכים

לע"נ הרב יוסף יצ"ל ב"ר אברהם יצ"ל הי"ד
נלב"ע י"ח כסלו תש"פ - תנצב"ה
ולע"נ מרת שרה הינדל ע"ה ב"ר אברהם יצ"ל
נלב"ע י"ז אב תשנ"ח - תנצב"ה